

עוד לפני שנתגלחה פרשת ה"עוזים" מכרה ישראל לפורטוגל חומרי-נפץ וג'יפים

סיוע למישימידי עם

כ אשר שמעתי לראשונה על ה"דבר" — הרגשתי רע מאד. אבל הידיעה לא נכונה! אנו לא נמכור נשק שינוצל בגד עמים הלוחמים לעצמאותם! לא ניצא נשק ישראלי בידי מישהו שישתמש בו לדיכוי הזולת ודווקא לפורטוגל! מדינה שכימעה ואין לנו יחסים עמה! ודווקא לאנגולה! במילים אלה הגיבה שרת-החוץ, גולדה מאיר, כאשר התבקשה להגיב על הידיעה שתתמקלעים מסוג עוזי ומתוצרת ישראל הגיעו לידי הצבא הפורטוגלי לצורך השמדת העם האנגולי.

דויד בן-גוריון, היודע יותר מגולדה מה שנעשה בזירת המדיניות והבטחון הישראלי, לא היה פסקן כמות. בישיבת הממשלה שהתקיימה השבוע, בה נידונה בעיית ה"עוזים" לפורטוגל, לא הכניש בן-גוריון ביצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי עוזים ישראליים אמנם הגיעו לאנגולה וזאת למרות שנרמז מראש שמוטב ויעשה כך בישיבת הממשלה.

כמו גולדה מאיר, ניסו גם תעמלני מפא"י אחרים לבדות את עצם האפשרות שנשק ישראלי יגיע לפורטוגל, עליידי השמעת הטענה, כי אין כל יחסים שהם ביני שרת גאל וישראל. היה זה נסיון ברור להטעות את דעת הקהל. הוא היה חמור שבעתיים, כשהוא באת מפי שרת החוץ, שכן לפחות היא הייתה צריכה לדעת את העובדות לישרון:

- ישראל אומנם אינה מקיימת יחסים דיפלומטיים עם פורטוגל, אולם היא קשרה עימה בחוזה מסוג מיוחד, שרק 11 מדינות בעולם חתמו עליו עם ישראל.
- בהתאם לחוזה זה, סיפקה ישראל ל"פורטוגל בין השאר, חומרי-מלחמה חיוניים מתוך ידיעה ברורה שהם נועדו לצרכי הצבא הפורטוגלי באנגולה.

★ ★ ★

בקשרים הדוקים

עד לשנת 1958 לא קיימה ישראל כל קשרים שהם עם פורטוגל. אפילו קשרי-המסחר הפרטיים היו זעירים ביותר, הצטמצמו לייצוא של אלפי לירות בודדות מישראל לפורטוגל, לעומת יבוא עד לסכום מים של 4 מיליון מפורטוגל.

בשנת 1958 חל מיפנה ביחסים אלה. ישראל מינתה את שמעון אמור כקונסול כללי בליסבון, למרות שפורטוגל לא הגיבה במינוי קונסול משלה בישראל. כעבור שנה יצאה לליסבון משלחת מסחרית מיוחדת, בראשותו של א. מירון. אחרי משאומתן קצר, נחתם בראשון לילול 1959, בליסבון,

האם זה "עוזי"?

שאלו את עצמם צופי קולנוע ישראליים רבים בעת שראו ב"ימן-קולנוע את התמונה הזאת, המראה חיילים פורטוגליים בעת

אחד ממבצעייהם באנגולה. הכלי שטורר את החשד הוא הנשק הנישא בידי החייל הישראלי משמאל. בתמונה, שנלקחה מתוך היום, לא ניתן לזהות את סוג תת-המיקלע, בשל חוסר החדות בתמונה.

נישק ילדות במיפגשים פומביים, קיבל זרי פרחים והשמיע הצהרות ידידותיות. רק אנשי הבטחון ידעו על שליחותו האמיתית, לא היססו לפרסם אודותיה במחנה. הרוון, בן-דודו של מלך פורטוגל, הוא ספק המכוניות העיקרי של צבא פורטוגל. הוא שרכש גיפים בישראל, עבור הצבא הפורטוגלי, וכפי שציין במחנה בגאווה: "עיסקה זו היתה לשביעת רצונם המלאה של שלטונות הצבא בפורטוגל".

עתון צה"ל אף הבליט את הצהרתו של הרוון דה אלמידה: "כאדם לוחם אני אוהד את ישראל ואת תושביה הלוחמים". העיתון לא פירש איזה מין לוחם הוא הרוון. כי ברנארדו דה אלמידה לחם בפעם היחידה בחייו, בהיותו קצין גבוה בשורות הצבא הפורטוגלי באנגולה. כך אירע שגיפים מתוצרת ישראל הגיעו לידי פלוגות הסער ועוצבות-המיבצע של הצבא הפורטוגלי באנגולה, הנוקק למכור גיות מסוג זה כדי לחזור דרך הגזונגל העבות של המדינה האפריקאית אל כפרי הילדים המתקוממים.

★ ★ ★ "עוזים" ביומן?

כוסף לחומרי-הנפץ ולגיפים שהגיעו לידי הצבא הפורטוגלי, אין כל ערובה שצבא זה אינו משתמש במוצרים אחרים, לא מלחמתיים, שישראל מספקת לפורטוגל. אולם אלה מוצרים חרושתיים רגילים שאין להם משמעות מדינית כמו הספקת חומרי-נפץ, גיפים צבאיים או חוזים. השבוע, בעת שהוצג בישראל יומן קולנוע מתוצרת-החוץ, שהראה חיילים פורטוגליים במסע בגזונגל האנגולי, טענו צופים רבים כי הם יכלים לזהות את התת-מקלעים שבידי החיילים כעוזים.

בגלל אי-הבהירות שבתמונה, לא ניתן היה לזהות את סוג הנשק שבידי החיילים הפורי-טוגאליים שביומן. אך גם אם יתברר שאין אלה עוזים, הרי לאור העובדות שהתגלו לאחרונה על הספקת חומרי-נפץ ומכוניות ישראליים לצבא הפורטוגלי, שוב אין כל ערך להכחשות של דוברי ממשלת ישראל.

פורטוגל, יכולות ליהנות מהקלות ושיח רורים בדמייה-שימוש בנמלים ובמיסיה-ייצוא והייבוא.

באותו הסכם מסחרי, שתוקפו מוארך באופן אוטומטי מדי שנה, מופיע גם פירוט הסחורות שישראל תספק לפורטוגל. בין היתר, נימצא גם סעיף הקובע שישראל תייצא לפורטוגל מוצרים כימיים בסכום של 200 אלף דולאר — מוצרים הנועדים, בין השאר, לייצור חומרי-נפץ.

העובדה שישראל מספקת לפורטוגל חומרים ליצור חומרי-נפץ, לא הוסתרה מעולם, מורטמה ברשומות הפירטום הרשמי של ממשלת ישראל. בחוזה לא מופיע שום סעיף המגביל את השימוש למטרות שלום בלבד. אפשר, אולי, לטעון שחומרי-נפץ אינם נשק; אולם ספק אם תושבי אנגולה, שכפרי-הם מופצים בחומרי-נפץ המיוצרים בעזרת כימיקלים ישראליים, יקבלו טענה זו.

★ ★ ★

"עיסקה משביעת-רצון"

רהסכם המסחרי שחתמה ממשלת ישראל עם ממשלת פורטוגל, מופיע עוד סעיף, סעיף לא פחות מפותח מאשר לפורטוגל חומרי-הנפץ. ישראל התחייבה לייצא דולאר, חלקי-חילוף למכוניות בסכום של 50 אלף דולאר וצמיגים ב-100 אלף דולאר. בחוזה לא פורט איזה סוגי מכוניות תייצא ישראל ולאיוו מטרם הם נועדו. הקורא התמים יכול היה לחשוב שהמדובר הוא בכמוניות לוקסוס, לעשירי ליסבון. לאמיתו של דבר, עיסקה ישראל לפורטוגל גיפים לשימוש הצבא באנגולה. בטרם התעוררה סערת העוזים, לא ניסתה ממשלת ישראל כלל להצניע עובדה זו, אף הצביעה עליה בגאווה באחד מביטאוניה הרשימיים. היה זה שבועון המטכ"ל, במחנה שהקדיש בזמנו כיסוי נרחב לביקורו של הרוון ברנארדו דה אלמידה, רוון דה קאריה, שבא בשליחות פורטוגל לישראל. הרוון, בן ה-47, הגיע לישראל כשליח צנוע של תנועת הרוטארי העולמית. הוא

הרוון ברנארדו דה אלמידה, בעת ביקורו בישראל, לפני כשנה. הרוון, שהוא ספק המכוניות לצבא הפורטוגלי, רכש בישראל גיפים עבור צבא זה, ציין כי העיסקה נערכה לשביעת רצונו של הצבא.

שליח פורטוגל